

HÅNDBØGER OG HJÆLPEVIDENSKABER

Erik Nørr og Karl Peder Pedersen (red.): *På embeds vegne. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1750-1920*. Stat, forvaltning, samfund. Studie 9. (Selskabet til Udgivelse af Kilder til dansk Historie i samarbejde med Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1998). 463 s., 275 kr.

Ved første øjekast er *På embeds vegne* den ubetinget mest rodede bog, der endnu er udgivet. Efterhånden som man arbejder med bogen (og det er ikke en bog, der skal læses i ét stræk) bliver al skepsis gjort til skamme. Der er ikke alene sund fornuft i opbygningen, også bogens indhold er solidt udvalgt. Med bogen har både professionelle og hobbyhistorikere fået lagt et lille guldæg i deres reder.

Idéen har været en forvaltningshistorisk kildesamling, »et hjælpemiddel til de kolosale mængder af administrative kilder, der er aflejret fra den centrale regionale og offentlige forvaltning« (s. 5). Det er i høj grad lykkedes. Inden for centraladministrationen, amtsforvaltningen, skatte- og toldforvaltningen, rets-, politi- og fængselsvæsen, kirkeforvaltningen, skole- og fattigvæsen samt social- og sundhedsforvaltning gennemgås ikke færre end 103 forskellige kildetyper. I alle tilfælde gengives et eksempel på kilden efterfulgt af gode kommentarer om lovgrundlag, anvendelsesmuligheder, placering i arkiverne og henvisning til vejledende litteratur, evt. til eksempler på konkret udnyttelse af kilden. Bogens store styrke er, at den således ikke alene er et hjælpemiddel til brugen af de enkelte materialetyper, men tillige inspirerer til at inddrage yderligere kilder i forskningen.

Nyt og spændende er ikke mindst arkivar, cand.mag. Claus Rafners bidrag om skatteforvaltningen. Med den brede

og hyppige kontakt til lokalbefolkningen synes skatteadministrationens regnskabsmateriale at rumme gode oplysninger til både personal-, ejendoms- og lokalhistoriske studier.

I afsnittet om amtsforvaltningen præsenteres blandt andet brandforsikringsprotokoller, idet brandforsikring indtil 1875 var en statslig opgave. Materialet, der findes i landsarkiverne, har stor betydning blandt andet for arkitektur- og bygningshistoriske undersøgelser. Mulighederne er dog ikke udtømte efter 1875, som de anførte oplysninger efterlader indtryk af. De serier af protokoller, der var påbegyndt i offentligt regi før 1875, er nemlig i mange tilfælde også efter overgangen til privat regi fortsat blevet afleveret til landsarkiverne. Her kan der således findes forsikringsoplysninger langt op i 1900-tallet. Endelig må det nævnes, at også de private brandforsikringsarkivalier både før og efter 1875 kan udnyttes på samme måde. Disse findes i Erhvervsarkivet, der i øvrigt også har arkivalier fra de store offentlige selskaber fra 1700-tallets sidste halvdel.

Det er en særdeles solid håndbog, der her er tilvejebragt. Ingen, der arbejder seriøst med historie som faghistorikere, historiestuderende eller hobbyhistorikere, bør undlade at konsultere *På embeds vegne*. Det skal tilføjes, at to yderligere bind med kilder til dansk forvaltningshistorie før 1750 og efter 1920 er under udarbejdelse. Der er mere at glæde sig til.

Kenn Tarbensen

Frank Allan Rasmussen: *Teknologi. Centraladministrationens behandling af teknologisager 1816-1996*. Administrationshistoriske Studier nr. 14. (Rigsarkivet i samarbejde med Er-